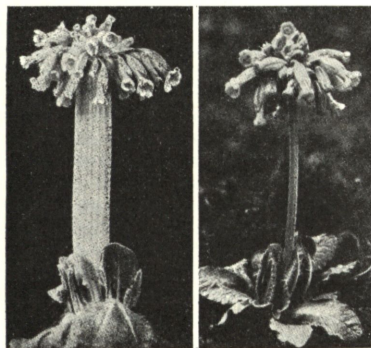

Fascin, se Faskin.

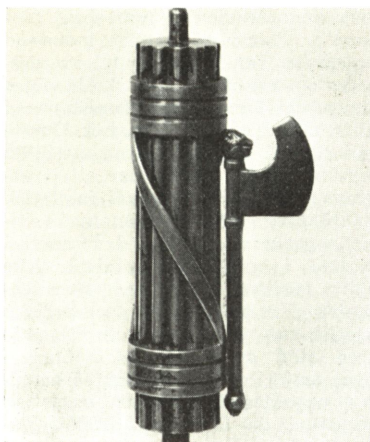
Fascin'e'ra [vanl. fasji-] (av lat. *fascina're*), förtrolla; tjusa.

Fasci'sm [fasj-] (av lat. *fa'sces*, se d. o.), den officiella politiska rörelsen i Italien. Stundom brukas F. i den vidsträcktare bemärkelsen av gemensam beteckning på de från en mer el. mindre antiintellektualistisk och antidemokratisk grunduppfattning utgående politiska åskådningar, som under 1920- och 1930-t. utbildades i olika länder (jfr Antiintellektualism; Demokrati sp. 1164 f.); de i dessa länder (t. ex. Tyskland, Spanien, Portugal och Ungern) härskande ideologierna karakteriseras ofta ss. "fascistiska", medan den politiska regimen betecknas ss. "totalitär" (jfr Diktatur sp. 1298 f.). Nedan behandlas endast den rent italienska F.

Historisk utveckling. Den första fascistiska föreningen (ital. *fascio di combattimento*, "stridsknippet"; jfr Fasces) bildades mars 1919 i Milano av den då ur det socialistiska partiet uteslutne politikern Benito Mussolini. F. framträdde som en konkurrent till det socialistiska partiet; man krävde å ena sidan en utpräglad nationell politik, å andra sidan konstitutionella, ekonomiska och sociala reformer av radikalt snitt, ss. republik, senatens avskaffande, industriell demokrati och socialisering i viss utsträckning. Ss. socialistiskt hade partiet föga framgång, och mot slutet av 1920 övergick det till att bli ett organ för den reaktion mot socialism

Fasciation hos gullviva. T. v. sedd från den breda sidan, t. h. från kanten.

Fascies.

och kommunism, som dessa rörelser icke sällan hårda kampmetoder hade framkallat, spec. i n. Italien. Fascisterna organiserades i halvt militära kampförband, vilkas aktioner huvudsakl. gällde de socialistiska fackföreningarna. Strejker och demonstrationer förhindrades, och inom vissa områden etablerades ett om också föga blodigt inbördeskrig mellan de radikala arbetarna och fascisterna. I de fascistiska friskarorna ingingo huvudsakl. personer ur de borgerliga och jordbrukande klasserna, men även en del industriarbetare; ungdomen var starkt representerad. Vid 1921 års samverkade fascisterna med de borgerliga partierna men lyckades endast erövra 36 platser av deputeradekamarens 535. De svaga koalitionsregeringar, som sutto vid styret, förmådde icke med kraft upprätthålla ordningen och understödde i vissa fall F. såsom medel att nedslå socialismen. Då man inom regeringskretsarna började frukta F., var denna redan så mäktig, att en aktion mot densamma knappast kunde komma i fråga. Sommaren 1922 erövrade F. med halvt legala, halvt våldsamma medel makten i en del kommuner. F:s ledare betygade vid denna tid sin respekt för monarkien och kyrkan, institutioner, som till en början skarpt angripits. I hemlighet förbereddes en omstörtning, och okt. 1922 tågade 200 000 fascister

mot huvudstaden ("marschen mot Rom"). Planer på väpnat motstånd uppgävos, kanske på grund av vissheten om att officerarna skulle vägra sin medverkan. Innan fascisterna i allm. nått fram till Rom, fick Mussolini 29 okt. 1922 i uppdrag att bilda regering. Detta datum har blivit utgångspunkt för en speciell fascistisk tideräkning, vilken tillämpas i officiella proklamationer o. d. Mussolini insatte i sin första ministär icke blott fascister utan även representanter för skilda icke socialistiska partier och vann under de följande åren stöd av parlamentets borgerliga majoritet. Samtidigt förbereddes upprättandet av en fascistisk diktatur; de fascistiska friskarorna ombildades till en av staten betald milis, och de medborgerliga friheterna inskränktes. 1924 hölls under stark påtryckning nyval, som gävo F. stor majoritet. Då s. å. den socialistiska deputeraden Matteotti mördades av fascister, skärptes dock oppositionen mot F., och en rad borgerliga partiledare vände sig mot Mussolini. Följden blev, att Mussolini jan. 1925 upprättade en fascistisk diktatur. Alla partier, utom det fascistiska, förbjöds, och genom ett system av nya lagar säkrades F:s välde över statsorganisationen. All kritik och opposition undertrycktes. Se vid. Italien, historia. Betr. F:s insatser inom olika områden av Italiens offentliga liv se även Italien, avd. författning samt arbetsmarknad och socialpolitik.

Den fascistiska ideologin. Under F:s första år, som präglades av omstörtningar och strider, måste F. anpassa sig efter de snabbt inträdande förändringarna i det politiska och ekonomiska livet, varför partiet till en början framträdde utan någon fast utformad ideologi. Ledmotiven voro nationell självhävdelse och en allmänt revolutionär antiintellektualistisk aktivism (jfr Antiintellektualism). Mussolini, som rönt inflytande av Nietzsches övermänniskotankar, Paretos skeptiska sociala teorier, Sorels tro på våldet som moralisk stimulas och Bergsons hyllning av förändringen och nyskapandet, kritiserade alla doktrinära system och förhållande

det irrationella, ständigt skiftande livet. "Handlingen går alltid före normen", blev ett motto för F. Enl. F. äro endast de instinktiva, på ett mystiskt sätt ur livet självt framgångna handlingarna av värde; rationaliseringen, systematiseringen, reflexionen överhuvud underminerar däremot livskraften. Idéer och fascinerande slagord el., för att begagna Sorels terminologi, "myter" förkunnades, för att — oavsett om de voro sanna el. kunde förverkligas — stimulera massornas dådkraft och handlingsbegär. "Man skall leva farligt" är sålunda ett av Mussolini ofta citerat yttrande av Nietzsche. Myterna kunna vid behov ersättas med nya. Växlingarna i det dagspolitiska programmet framställdes som bevis på rörelsens livskraft. — Efter maktövertagandet kunde F. ej längre åberopa läran om den ständiga växlingens evangelium utan måste grunda sin ställning på en fast byggd statsdoktrin. Representanter för F. utformade i anslutning till äldre italienska och franska tänkare en nationalistisk ideologi. Denna utgår från staten, som karakteriseras som en organism, ett slags personlighet med egna syften och egen vilja. Den enskilde skall verka som ett instrument i statens tjänst; "samhället är målet, individerna medlen, och hela samhällets liv består i att använda individerna för att nå samhällets mål". Genom propaganda och undertryckande av den personliga friheten framkallas hos individen en vilja, som harmonierar med statsviljan. På detta sätt blir individens vilja renad och stärkt, och han uppnår härigenom "sann frihet". På denna väg gör F. anspråk på att företräda den sanna demokratin. Hävdandet av statens intressen utåt och inåt är det väsentliga, utåt genom att staten uppnår en så stark och ärorik position som möjligt bland andra stater. Förmåga att förstå statens intressen och hävda dess vilja tillkommer i första hand Mussolini och därefter den elit, som det fascistiska partiet förutsättes utgöra (se Elitteori). Under senare år har F. från nationalsocialismen uppdragit vissa rasföreställningar, spec. antisemitismen. — Bland F:s teoreti-

ker märkas utom Mussolini bl. a. E. Corradini, G. Gentile och A. Rocco.

Det fascistiska partiet är enl. stadgarna Italiens enda parti. Det har till uppgift att 1) försvara den fascistiska revolutionen, 2) övervaka italiennarnas politiska fostran. En partimedlem skall enl. stadgarna "fatta livet som en plikt, en upphöjelse, en erövring"; för hans handlande skall Mussolinis paroll: "tro, lyda, slåss" (ital. *credere, ubbidire, combattere*) vara vägledande. Regeringschefen skall samtidigt vara partiets ledare (ital. *Duce del Fascismo*). Han biträdes av en av konungen på ledarens förslag utnämnd generalsekreterare. Urspr. var partiet i viss mån demokratiskt organiserat, i det att val av förtroendemän och representanter förekommo. Mot slutet av 1920-t. infördes ett rent hierarkiskt system, och alla poster inom partiet tillsätts numera uppifrån. De högre partifunktionärerna utses direkt av ledaren. Närmast under denne står F:s stora råd (*Gran Consiglio del Fascismo*), partiets högsta kollektiva organ. I ungdomsorganisationerna Balilla och Avanguardia (se dessa ord) uppfostras de blivande fascisterna; medlemskap i dessa organisationer är obligatoriskt, men endast de lämpligaste upptagas i partiet. Antalet partimedlemmar uppgår till c:a 3 mill., varav c:a 750 000 äro kvinnor.

Litt.: Mussolini, *Fascismo* (i *Enciclopedia Italiana*, 14, 1932); H. Tingsten, *Den nationella diktaturen* (1936); H. Finer, *Mussolini's Italy* (1935).

Fascisthälsning, hälsning genom upplyftande av högra armen, en under antiken vanlig hälsnings- och talargest, som av Mussolini återupptagits ss. fascisternas hälsning.

Fasett, **facett** (av fr. *facette*), slipad yta (spec. på stenar och glas). — **Fasette'ra**, slipa i F. — **Fasette'rad**, nyanserad, skiftande.

Fasettblock, se Vindslipade stenar.

Fasettöga, se Öga, anat.

Fasförskjutning, se Elektrisk ström sp. 515 f. Jfr Elektriskt motstånd sp. 521 f.

Fasgränspotentialer, se Bioelektricitet sp. 514.

Fasgränsyta, se Fas, kem.

Fashion [fäsjn], eng., fason, mod; god ton. Jfr Latest fashion.

Fashionabel [fasjonä'-] (av eng. *fashionable*), modern, elegant, överensstämmande med bruket i det finare sällskapslivet.

Fashionable news [fäs'jonebl njöš], eng., societetsnyheter.

Fashodaaffären [fasjä'da-], en fransk-brittisk kolonialkonflikt 1898. En från Franska Kongo kommande fransk expedition (*la Mission Congo-Nil*) under ledning av kapten J. B. Marchand hade framträngt till och ockuperat den vid Vita Nilen belägna staden **F a s h o d a** (nuv. **K o d o k**, Anglo-Egyptiska Sudan). Företaget, som var avsett att skapa förbindelse mellan Franska Kongo och övre Nildalen och att korsa de brittiska expansionsplanerna enl. programmet Kap—Kairo, framkallade inom kort en brittisk motaktion: den brittiske generalen H. Kitchener begav sig efter slaget vid Omdurman med en överlägsen truppstyrka till Fashoda, som förklarades för egyptisk intressesfär. Mellan de franska och brittiska regeringarna uppstod en stark spänning, men på utrikesminister Delcassés initiativ gav Frankrike vika, och enl. en fransk-brittisk kolonialtraktat 1899 uppgav Frankrike linjen Kongo—Nilen. F:s avveckling betecknar inledningen till den fransk-brittiska samförståndspolitik, vars resultat blev 1904 års entente.

Faskikel, se Fascikel.

Faskin, **fascin** [fasj'n] (av lat. *fa'scis*, knippa), hobbuntade trädgrenar, ris o. d., vanl. i form av mattor el. knippen, som användas vid vattenbyggnadsarbeten (dammyggnader, för utförande av strandskoningar o. d.), i regel för att förhindra utskärningar av vattnet, el. som bäddning för vägar, husgrunder o. d.

Fasklyvning, omformning av enfasström till flerfasström. F. kan, ehuru ofullständigt, ske med hjälp av induktanser och kapaciteter och förekommer vid vissa mätinstrument samt vid start av enfas asynkronmotorer.

Faskompensering, se Effektfaktor.

Fasning kallas de åtgärder, som vidtagas vid inkoppling av en el. flera generatorer till ett distributionsnät,